

УДК 342.7:341.1/.8:304

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2025-49-488>

Н. А. Жук, к. ю. н., доцент, старший науковий співробітник сектору порівняльного правознавства НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID: 0000-0002-3172-8470

А. В. Падалка, аспірант 3 року навчання НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID: 0009-0004-7982-1086

МІСЦЕ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВОПОРЯДКУ ЄС ТА КРАЇН-ЧЛЕНІВ

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню місця соціального діалогу в конституційному правопорядку ЄС та країн-членів як динамічної інституції та інструменту реалізації соціального партнерства, з функціонуванням якого пов'язуються європейські надії на знаходження відповідей на гострі виклики сучасності, зокрема, щодо забезпечення необхідної соціально-економічної модернізації ЄС в умовах необхідності досягнення цілей сталого розвитку та інклюзивного зростання. Ця мета була реалізована через виявлення призначення соціального діалогу в системі та механізмі досягнення спільних цілей ЄС в ході формулювання ним спільної*

політики та розв'язання країнами-членами спільних проблем, на основі аналізу законодавства ЄС, повідомлень Єврокомісії стосовно політики ЄС, а також укладених соціальними партнерами колективних угод як складових права ЄС.

Ключові слова: *соціальний діалог, демократичний конституційний правопорядок, соціальні партнери, спільні цінності ЄС, європейська соціальна модель, соціальна політика, солідарність, соціальна субсидіарність, альтернативна процедура правотворчості ЄС, «добре врядування», права людини, інтеграційні процеси.*

Постановка проблеми. У програмному Повідомленні Єврокомісії (надалі – ЄК) до Ради та Європарламенту «Європейський соціальний діалог, сила для інновацій та змін» від 26 червня 2002 року стосовно рішення Ради про створення тристороннього соціального саміту з питань зростання та зайнятості соціальний діалог було проголошено «невід'ємною складовою європейської моделі суспільства та розвитку, з якісним соціальним захистом, інвестиціями в освіту та кваліфікації та реформами, спрямованими на покращення динамізму в економіці», «ключом до кращого управління розширеним Союзом», оскільки він сприяє виробленню соціальної політики через переговори між соціальними партнерами та «рушійною силою успішних економічних і соціальних реформ» (пункт 1) [11]. При цьому, на переконання ЄК, соціальний діалог «має найкращу позицію для вирішення конкретних питань, які лежать в основі модернізації європейської соціальної моделі...як на європейському, так і на національному рівні» [цит. за: 1].

Аналогічним чином соціальний діалог було охарактеризовано ЄК через двадцять років, у Повідомленні від 25 січня 2023 року «Посилення соціального діалогу в Європейському Союзі: повне використання його потенціалу для управління справедливими переходами». Соціальний діалог був визначений як «наріжний камінь європейської соціальної моделі», один із ключових «принципів європейської основи соціальних прав» та «способів покращення умов життя і праці, сприяння вищій продуктивності та забезпечення соціальної справедливості, якісного робочого середовища та демо-

кратії на роботі», «ключовим рушієм економічної та соціальної стійкості, конкурентоспроможності, справедливості та сталого зростання», а також як фундаментальний інструмент «для пошуку збалансованих способів реагування на зміни у світі праці» у світлі зміни клімату, цифровізації та демографічних тенденцій [10]. Таким чином, на рівні вищих інституцій ЄС місце соціального діалогу в конституційному правопорядку ЄС та країн-членів послідовно оцінюється крізь призму не лише статичної, а й динамічної, тобто як динамічної інституції та дієвого інструменту, з функціонуванням якого пов'язуються надії Спільноти на знаходження відповіді на виклики сучасності, зокрема, щодо забезпечення необхідної соціально-економічної модернізації ЄС. Відштовхуючись від цього, спробуємо визначити ключові позиції, які соціальний діалог посідає у сучасному конституційному правопорядку ЄС та країн-членів.

Аналіз досліджень і публікацій. Враховуючи комплексність озвученої проблематики та її міждисциплінарний характер, критично різноманітних її аспектів в контексті дослідження міжнародного права, права ЄС, конституційного права країн-членів ЄС, галузей трудового права, права соціального захисту тощо присвячена значна кількість наукових праць та експертних висновків зарубіжних та українських учених. Водночас дослідження феномену соціального діалогу крізь призму його призначення у конституційному правопорядку ЄС та країн-членів є малодослідженим та оригінальним, щонайменше, на рівні постановки і формулювання проблематики. Маємо підкреслити й динаміку розвитку інституту європейського соціального діалогу під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього характеру, який став відчутним стосовно еволюції визначення його місця в правопорядку ЄС та країн-членів. З урахуванням цього, а також потреби України в адаптації національного законодавства щодо забезпечення соціального діалогу до європейських стандартів, дане дослідження відзначається підвищеною **актуальністю**. Відповідно, **метою** дослідження є виявлення ключових позицій призначення соціального діалогу в конституційному правопорядку ЄС та країн-членів.

Виклад основного матеріалу. Конституційний правопорядок є різновидом правопорядку та «якісним станом системи конституціоналізму», що нерозривно пов'язаний з його принципами, інститутами та елементами змісту [19, с. 16–17]. Відповідно, конституційний правопорядок ЄС є складною системою норм та принципів, що регулюють правову організацію та функціонування ЄС та його взаємодію з країнами-членами. Його специфічними рисами є наднаціональність; верховенство права ЄС щодо національного законодавства країн-членів у виключних сферах компетенції ЄС; наявність загальних принципів права ЄС, закріплених в установчих договорах та судовій практиці Суду ЄС, а також спільних конституційних традицій, які відображають спільні цінності та правові підходи, що існують в країнах-членах; визначеність в конституційних договорах ЄС структури, функцій та компетенції ЄС; ключова роль діяльності Суду ЄС у тлумаченні та застосуванні права ЄС тощо [8, с. 145–146].

Конституційний правопорядок ЄС та країн-членів ґрунтується на установчих договорах ЄС, зокрема, Договорі про утворення ЄС (1992) (ДЄС), Договорі про функціонування ЄС (1957, 2009) (ДФЄС) та Хартії ЄС про основні права (2000), практиці Суду ЄС та загальних принципах права, що походять із спільних конституційних традицій держав-членів. Спираючись на розуміння конституції як «сукупності правил, які впорядковують режим політичного правління та допомагають його стабілізувати» у вигляді системи її певних принципів і цінностей, зважимо на думку європейських учених, що спільні європейські принципи і цінності зазвичай викладаються у формі «досить базових понять, щоб порядок, побудований на них, міг мати певну гнучкість для адаптації до змінених обставин та нових політичних подій, не відмовляючись від фундаментального консенсусу, представленого в цих принципах» [5, с. 3]. Отже, специфікою конституційного правопорядку ЄС та країн-членів, важливою для розуміння місця в них соціального діалогу, є водночас наявність сталої системи спільних європейських цінностей та динамічність розвитку інститутів європейського конституціоналізму під впливом змін оточуючого середовища, а також в залежності від національних особливостей країн-членів.

Сприяння соціальному діалогу між керівництвом і працівниками завжди визнавалося «спільною метою ЄС та його держав-членів, беручи до уваги різноманітність національних систем та поважаючи автономію соціальних партнерів» [23], що відображено у статті 151 ДФЄС. І це звертає нашу увагу на феномен спільних цінностей ЄС, які виступають запорукою стабільного конституційного правопорядку ЄС та країн-членів та забезпечення правової однорідності їх правових систем. Стрижнем спільних цінностей ЄС як європейських стандартів є фундаментальні ліберальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою і європейського врядування, правова і соціальна держава в умовах ринкової економіки, які «є не лише загальним орієнтиром для його діяльності, а упорядковують поведінку ЄС як суб'єкта права в цілому та держав-членів ЄС» [17, с. 45, 58]. Практичне значення цих спільних цінностей полягає у тому, що «хоча в процесі як становлення, так і розширення ЄС погляди на основні критерії забезпечення соціальних гарантій і методів їх досягнення в різних країнах були різні, все ж ... в них є багато спільного», що знаходить своє відображення на рівнях «спільності проблем», «спільності підходів» та «спільності політики» ЄС [13, с. 67–68]. Саме в контексті цих спільних цінностей соціальний діалог і набув свого довершеного правового забезпечення у країнах ЄС як інноваційний засіб захисту прав людини у соціально-економічній сфері. Відтак соціальний діалог можна вважати європейським (регіональним) та міжнародним стандартом у механізмі забезпечення прав людини, покладених в основу сучасного розуміння права та конституційного правопорядку ЄС та країн-членів.

У світлі цього маємо відзначити зв'язок соціального діалогу з *acquis communautaire*, тобто «надбанням спільноти», яке складає основу механізму забезпечення спільних цінностей ЄС та забезпечує цілісність конституційного правопорядку ЄС через обов'язкове однакове застосування права ЄС країнами-членами і третіми країнами, які прагнуть інтеграції до ЄС [21, с. 61–63]. У Повідомленні Єврокомісії 2002 року підкреслено, що «соціальний діалог закріплений в Договорі та є невід'ємною частиною *acquis communautaire*» [11, с. 19]. Норми щодо соціального діалогу

логу мають чітко визначене місце у структурі *acquis* ЄС, а саме – в Главі 19 «Соціальна політика та зайнятість», яка, у свою чергу, відноситься до кластеру 3 «Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання», що підкреслює визнання інструментально-правової ролі соціального діалогу в процесі формування майбутнього Європейської Спільноти на основі різноманітних інклюзивних технологій.

Такі можливості соціального діалогу пов'язуються з його різнобічним потенціалом, а сам він оцінюється ЄК як «найкращий форум для досягнення нового балансу між гнучкістю та безпекою» [цит. за: 1]. Соціальні партнери відіграють вирішальну роль у забезпеченні «справедливого переходу» до зеленої або цифрової економіки, допомагаючи працівникам та підприємствам адаптуватися до нових потреб у навичках та організації праці. На підтвердження цього 5 березня 2025 року, в день підписання з європейськими міжгалузевими соціальними партнерами нового Пакту про європейський соціальний діалог, ЄК підкреслила, що «соціальний діалог... відіграє вирішальну роль у підтримці конкурентоспроможності європейських підприємств, і лишається важливим інструментом для забезпечення адаптації ринків і працівників до цифрових і кліматичних змін» [18].

Соціальний діалог у конституційно правопорядку ЄС та країн-членів відіграє виключно важливу роль у забезпеченні його демократичних засад, європейської єдності та соціальної солідарності у досягненні спільних цінностей та загального блага. Жодне суспільство не позбавлено соціальних конфліктів та їх загроз. Водночас в громадянському суспільстві та правовій демократичній державі законодавством передбачені засоби відкритого, мирного врегулювання соціальних конфліктів. Одним із таких інструментів розв'язання конфліктів між найманими працівниками та роботодавцями на демократичних засадах і виступає соціальний діалог. Як важливий елемент виробничої демократії, соціальний діалог є клапаном, який здатен запобігти негативному розвитку суспільних конфліктів в соціально-орієнтованих державах з ринковою економікою.

Він покликаний сприяти узгодженню благополуччя індивідів і благополуччя всього суспільства в цілому. Закріплені кон-

ституціоналізмом ЄС спільні цінності базуються на тому, що в основу взаємовідносин між різними соціальними групами, індивідами, державою тощо покладена не конфронтація й нетерпимість, а соціальна гармонія. Її передумовою виступає соціальна солідарність, яка є одним із шести принципів Хартії ЄС про основні права й принципом діяльності ЄС та країн-членів. Її основу у країнах ЄС, як держав загального добробуту, складає прагнення до благополуччя абсолютної більшості громадян, запобігання бідності, мінімізація соціальної дезінтеграції тощо, а стратегію її реалізації – перерозподіл фінансових ресурсів, який базується на розумінні, що зниження нерівності в доходах йде на благо не тільки бідних, але і багатших регіонів [подр. див.: 6]. Оптимальним шляхом досягнення соціальної гармонії вважається гармонізація суспільних відносин через включеність та взаємодію соціальних суб'єктів на основі взаємної доповнюваності, виключення примусового домінування одного над іншим, узгодженості їх позицій [цит. за: 14, с. 5–6].

Розумінню значущості цього аспекту призначення соціального діалогу в конституційному правопорядку ЄС та країн-членів сприяє звернення до історії становлення і розвитку профспілкового руху (вільних асоціацій) та закономірностей еволюції соціальних зрушень у бік соціалізації європейських країн під його впливом. Профспілки, ідея створення яких в Європі була пов'язана з реалізацією концепції «суспільства взаємодопомоги», були не просто способом єднання людей на підставі вільно обраних спільних цілей, а уособлювали форму солідарного протистояння найманих працівників власникам капіталу. Однак, окрім цього, соціальний діалог сприяє забезпеченню консолідованої соціальної відповідальності за ухвалення суспільно значущих рішень в сфері соціальної політики, яка в сучасних умовах набула особливого значення, особливо в світлі Цілей сталого розвитку до 2030 року. Так, однією з засад сучасної соціальної політики ЄС та країн-членів став принцип корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), спрямований, у тому числі, на інтеграцію бізнесом соціальних, екологічних, етичних, споживчих прав людини у свою бізнес-стратегію [3]. У світлі цього соціально відповідальні дії соціальних партнерів набува-

ють статусу провідних чинників забезпечення стійкого розвитку країн-членів ЄС та побудови «більш справедливої, більш інклюзивної та стійкої економічної основи для світу через екологічне, соціальне та корпоративне управління», тобто ESG. Підтвердженням значущості цього виступає тенденція збільшення лояльності інвесторів до компаній, які практикують цінності ESG та підвищена дослідницька увага до досвіду реалізації КСВ у різних країнах, включаючи країни-члени ЄС [20, с. 4–5].

В повідомленнях ЄК щодо соціального діалогу [10; 11] по-слідовно підкреслюється особлива роль соціального діалогу в системі європейського доброго врядування (good governance) як нової парадигми управління єдиною Європою на принципах, викладених у Білій книзі ЄС «Врядування в Європі» (2001). Квінтесенція цієї концепції, яка відображає «правила, процеси і поведження, що впливають на засоби взаємодії країн на європейському рівні, особливо такі, як відкритість, участь, підзвітність, ефективність і погодженість» [16, с. 39], дозволяє розкрити інструментальне призначення соціального діалогу в конституційному правопорядку ЄС та країн-членів, а саме – забезпечення «співпраці влади, громадськості, бізнесу, інших зацікавлених сторін у створенні системи, яка б сприяла максимальному вивченню і задоволенню потреб громадян у коротко-строковій і довгостроковій перспективах» [цит. за: 24, с. 434].

Добре врядування – це демократичне врядування, яке забезпечує можливість суспільної саморегуляції, заснованої на суверенитеті народу. Громадянські суспільства країн ЄС відрізняє здатність до саморегуляції, яка передбачає наявність інститутів і механізмів, які здійснюють інтеграцію усіх компонентів системи, забезпечують їх взаємодію один із одним і з зовнішнім середовищем. Одним із таких інститутів в конституційному правопорядку ЄС та країн-членів є соціальне партнерство, суб'єктами якого виступають європейські соціальні партнери, які представляють дві сторони промисловості: роботодавців та працівників. Європейський соціальний діалог посідає виключно важливе місце в механізмі соціального партнерства на рівні ЄС, як одна з трьох форм дій соціальних партнерів, поряд із тристороннім узгодженням та консульта-

ціями. А з огляду на домінуючий сьогодні в науці й практиці широкий підхід до тлумачення сфери предмету соціального діалогу, яким охоплюється не лише сфера праці, але й зайнятості, соціального забезпечення, охорони здоров'я, економічного розвитку, гуманітарних питань, молодіжної політики та ін. [12, с. 246], значення соціального діалогу в механізмі забезпечення конституційного правопорядку ЄС та країн-членів складно переоцінити.

Одним із найважливіших проявів конституційного правопорядку ЄС є його «соціальний вимір», який відображає цінності та політику соціальної держави та європейської соціальної моделі, з феноменами яких соціальний діалог нерозривно пов'язаний у своїй генезі, розвитку та правовому забезпеченні. Ці зв'язки відображені, у тому числі, у Декларації про новий старт заради сильного соціального діалогу (2016), в пункті 3 якого визнається, що соціальний діалог «є частиною європейської соціальної моделі та вирішальним фактором для добре функціонуючої соціальної ринкової економіки» [4]. Відтак ключовим чинником у діяльності ЄС та країн-членів сьогодні є соціальна політика, спрямована на забезпечення соціального добробуту, соціальної справедливості, рівних можливостей, солідарності, соціального захисту та участі громадян у прийнятті рішень.

Включення ж у ДФЄС у 1992 році Угоди з питань соціальної політики (сьогодні це – Розділ X «Соціальна політика» ДФЄС (статті 151–161) відкрило нові перспективи призначення соціального діалогу в конституційному правопорядку ЄС та країн-членів, оскільки надало соціальним партнерам можливість виробляти рамкові угоди, які можуть бути перетворені в директиви або договори, тобто стати складовою законодавства ЄС та країн-членів.

Соціальна політика є передусім відповідальністю країн ЄС і ґрунтується на принципах субсидіарності, солідарності та співпраці. У перелік цілей ЄС входить і сприяння координації політик держав-членів у сфері зайнятості, яка є ключовою сферою інтересів соціального діалогу. У Повідомленні ЄК щодо застосування Угоди про соціальну політику 1993 року було за-

значено, що «існує... подвійна форма субсидіарності в соціальній сфері: з одного боку, субсидіарність щодо регулювання на національному рівні та рівні Співтовариства; з іншого боку, субсидіарність щодо вибору, на рівні Співтовариства, між законодавчим підходом і підходом, заснованим на угоді [2].

Соціальний діалог передбачає соціальну взаємозалежність та взаємне узгодження між соціальними партнерами певних рішень. В його результаті спільними зусиллями соціальних партнерів можуть створюватися норми права, які упорядковують взаємозалежності між роботодавцями та найманими працівниками, забороняючи або рекомендуючи певні дії в соціально-економічній сфері, змінюючи і стабілізуючи правовий простір, визначаючи права, обов'язки та відповідальність соціальних партнерів. В Повідомленні ЄК «Європейський соціальний діалог, сила для інновацій та змін» (2002) [11] охарактеризувала соціальний діалог як альтернативу традиційному законодавчому шляху» [цит. за: 1]. Такої ж думки дотримуються і європейські дослідники, стверджуючи, що можна розуміти «європейський соціальний діалог як «альтернативну форму європейської демократії», альтернативну процедуру законотворчості ЄС, яка розділяє право законодавчої ініціативи в соціальній політиці між Комісією та соціальними партнерами», тобто як «процес соціального законотворення соціальними партнерами» та елемент «спільного регулювання для вдосконалення соціального права» [9].

Отже, особливе значення соціального діалогу в механізмі конституційного правопорядку ЄС та країн-членів, а також їх правових систем пов'язується з його роллю у правовому регулюванні суспільних відносин, його місцем у процесі правотворчості. Специфіка використання можливостей соціального діалогу в якості інструменту європейського правотворчого процесу законодавчо врегульована у статтях 154 та 155 ДФЄС. Згідно їх норм, соціальний діалог у контексті правотворчості передбачає здійснення двох кроків. У межах першого Комісія зобов'язана двічі консультиватися з соціальними партнерами щодо будь-якої законодавчої ініціативи в соціальній сфері: перший раз – щодо «напряму дій Союзу», другий – щодо «зміс-

ту передбаченої пропозиції» (стаття 154 ДФЄС). Під час цих консультацій або за власною ініціативою соціальні партнери можуть вирішити провести переговори щодо укладення колективного договору протягом дев'яти місяців. Ці переговори не дозволяють Комісії розглянути те саме питання протягом цих дев'яти місяців. Отже, у межах другого кроку передбачена можливість укладання соціальними партнерами колективних договорів для регулювання трудових відносин (стаття 155 ДФЄС). Стосовно цього механізму Єврокомісією у повідомленні 2002 року було відзначено, що «правотворчий процес у соціальній сфері надає пріоритет колективним договорам. Інституції ЄС повинні «втручатися, за ініціативою Комісії, лише там, де переговори провалюються» [11] – таким чином на рівні ЄС було сформульовано пріоритет горизонтальної або соціальної субсидіарності.

Розуміння соціального діалогу як альтернативної форми європейської демократії вперше на рівні органів ЄС було проголошено Європейським Загальним судом ще у 1998 році у Рішенні у справі за позовом UEAPME проти Ради ЄС. Суд, вирішуючи в ході цього процесу важливі для соціального діалогу питання щодо статусу Угоди про соціальну політику (1992), прийнятності дії з анулювання директиви, статусу керівництва та працівників у процесі прийняття директиви та репрезентативності керівництва та працівників у соціальному діалозі, у своєму Рішенні підкреслив, що «демократичне розуміння соціального діалогу задовольнило соціальних партнерів, визнаних законотворчими суб'єктами, і Комісію, яка підтвердила свій технічний контроль колективних угод» [7].

Значущість цього аспекту європейського соціального діалогу як важливої складової європейської демократії підтверджує кількість документів, розроблених у його рамках. Дослідники підкреслюють, що на основі статей 154–155 ДФЄС у рамках європейського соціального діалогу було розроблено понад 500 документів, включаючи угоди міжгалузевого та галузевого рівнів, обов'язкові для виконання в країнах – членах через Директиви або національні процедури [див.: 13, с. 210]. Значимим для правотворчості ЄС та країн-членів підсумком європейського

соціального діалогу є також укладення автономних угод, які передбачають встановлення соціальними партнерами загальних рамок на рівні ЄС, які зобов'язують їхні членські національні організації виконувати угоду відповідно до національних процедур і практик [там само]. Таким чином, законодавство ЄС визнає регулюючу роль соціальних партнерів – органів, що представляють керівництво та працівників.

У контексті цього важливо підкреслити значення соціального діалогу для поглиблення інтеграційних процесів, які відображають природу конституційного правопорядку ЄС та країн-членів. Діалектичний зв'язок між європейською соціальною моделлю, соціальним діалогом та спільною метою ЄС, як відображення європейської солідарності, підтверджує висновок учених, що, з одного боку «європейський соціальний вимір прийнято розглядати як інструмент для того, щоб європейці ототожнювали себе з європейським інтеграційним проектом», а з іншого боку, успіху європейської інтеграції сприяла як раз активна соціальна політика, що проводилася як на рівні національних держав, так і об'єднаної Європи [22, с. 57].

Як з цього приводу визнає ЄК, соціальний діалог «також відіграє все більш важливу роль у міру наближення розширення, залучення кількох країн до ЄС, де традиції партнерства ще слабкі» [цит. за: 1]. Для зміцнення узгодженості між національним та європейським рівнями щодо соціального діалогу на рівні ЄС було засновано щорічний Тристоронній соціальний саміт для зростання та зайнятості, який об'єднав Президентство Ради, Єврокомісію та європейських соціальних партнерів. Цей саміт покликаний заохочувати соціальних партнерів до розвитку їх незалежного діалогу через спільні робочі програми, які повинні дати конкретні результати, які можна включити в законодавство Співтовариства та впровадити за допомогою процедур, специфічних для соціальних партнерів [11, с. 30–32].

Висновки. Специфікою конституційного правопорядку ЄС та країн-членів, важливою для розуміння місця в ньому соціального діалогу, є водночас наявність сталої системи спільних європейських цінностей та динамічність розвитку інститутів європейського конституціоналізму під впливом змін оточуючо-

го середовища, а також в залежності від національних особливостей країн-членів.

Актуальне тлумачення місця соціального діалогу в сучасному конституційному правопорядку ЄС та країн-членів має здійснюватися крізь призму спільних цінностей ЄС й у контексті сталого розвитку та інклюзивного зростання. Ключовими позиціями призначення соціального діалогу в конституційному правопорядку ЄС і країн-членів вважаємо його вагому та особливу роль:

– в якості європейського (регіонального) та міжнародного стандарту у механізмі забезпечення прав людини, покладених в основу сучасного розуміння права та конституційного правопорядку ЄС та країн-членів;

– у забезпеченні демократичних засад конституційного правопорядку та європейського «доброго врядування»;

– у сприянні європейській єдності та соціальній солідарності у досягненні спільних цінностей та загального блага, а також у забезпеченні консолідованої соціальної відповідальності за ухвалені рішення в соціально-економічній сфері;

– у забезпеченні «соціального виміру» ЄС та країн-членів з опорою на європейську соціальну модель та європейську соціальну державу з ринковою економікою;

– у правовому регулюванні суспільних відносин у сфері соціальної політики в якості соціального законотворення, альтернативного традиційному законодавчому шляху, на рівні ЄС та країн-членів;

– для поглиблення інтеграційних процесів, які відображають природу конституційного правопорядку ЄС та країн-членів.

Список використаних джерел:

1. Bower, Helen. European Social Dialogue: European Commission adopts a communication to strengthen its role in Europe's strategy of economic and social reforms, June 2002. ESO, 27.6.02. URL: <https://www.europeansources.info/record/european-social-dialogue-european-commission-adopts-a-communication-to-strengthen-its-role-in-europes-strategy-of-economic-and-social-reforms-june-2002/>
2. Communication concerning the application of the Agreement on social policy presented by the Commisison to the Council and to the European

- Parliament (COM (1993) 600). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=celex:51993DC0600>
3. Corporate social responsibility (CSR). EC (Official website). URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-social-responsibility-csr_en
 4. Declaration on a new start for a strong Social Dialogue. 26/27 January 2016. URL: https://www.spcr.cz/images/EU/2016-03-16_tss_-_declaration_on_social_dialogue.pdf
 5. D rr, Oliver. A European Constitutional Order? Conference: «States and Borders» at University of Kobe (Japan), July 2015. 6 pp. С. 3. https://www.researchgate.net/publication/281526078_A_European_Constitutional_Order
 6. Frericks P., Gur n M. Redistribution policies towards poor families in Europe. *Journal of International and Comparative Social Policy*, Volume 40, Issue 1, March 2024, pp. 75–92. DOI: <https://doi.org/10.1017/ics.2024.12>
 7. Judgment of the Court of First Instance of 17 June 1998. UEAPME v Council of the European Union. (Case T-135/96). ECLI:EU:T:1998:128. URL: <https://iskalniksodneprakse.si/documents/docfile:ef35ee41-1cf5-4ee0-8d7e-28ad19cbc281>
 8. Olteanu, Camelia. Constitutional Order of the European Union. *Journal of Law and Administrative Sciences Special Issue/2015*. P. 143–151. URL: https://jolas.ro/wp-content/uploads/2015/07/jolas_sia15.pdf
 9. Perrine Carr and Marc Steiert. Social Europe without Social Dialogue: Decision of the Court of Justice of the European Union in C-928/19 P European Federation of Public Service Unions. Cambridge University Press, 05.08.2022. *European Constitutional Law Review*, Volume 18, Issue 2, June 2022, pp. 315–333. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019622000177>.
 10. Strengthening social dialogue in the European Union: harnessing its full potential for managing fair transitions. COM(2023) 40 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0040>
 11. The European social dialogue, a force for innovation and change: Proposal for a Council Decision establishing a Tripartite Social Summit for Growth and Employment. COM:2002:341:FIN. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0341:FIN:EN:PDF>
 12. Гришина Ю. М., Чанишева Г. І. Поняття і мета соціального діалогу за законодавством України та окремих країн ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*, № 1/2024. С. 244–247. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/55.pdf
 13. Давиденко В. Соціальний діалог: проблема досягнення стандартів Євросоюзу. *Політичний менеджмент*, № 2, 2006. С. 67–77.

14. Данильян, О. Г. Соціальна гармонія і толерантність як фундамент демократичного суспільства. Вісник НІОУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2016, 4(31). С. 5–13.
15. Договір про Європейський Союз (консолідована версія станом на 1 січня 2005 року). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773__595905
16. Зливко С. В., Коваленко В. В. Аналіз становлення терміна «добре врядування» (good governance) та визначення його змісту. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021 № 54 том 1. С. 38–42. С. 39. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.9>
17. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
18. Комісія та соціальні партнери підписали спільний пакт про посилення соціального діалогу в Європі. Європейська комісія, 05.03.2025. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-social-partners-sign-joint-pact-strengthen-social-dialogue-europe-2025-03-05_en
19. Крусян А. Конституційний правопорядок у системі сучасного українського конституціоналізму. Юридичний вісник, 2009/1. С. 16–21. С. 16–17. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a2f72386-c433-4a12-858e-1ae78e7b1a87/content>
20. Майстренко О. Напрями соціального партнерства: міжнародний досвід. Економіка та суспільство, № 27, 2021. 6 с. С. 4–5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-15>
21. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. Р. А. Петрова ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». Вид. 11-те, змін. і допов. Харків : Право, 2024. 488 с.
22. Процюк І. В., Бойчук Д. С. Від соціальної держави до європейської соціальної моделі: еволюція підходів. Юридичний науковий електронний журнал, № 7/2023. С. 57–60. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2023/11.pdf
23. Соціальний діалог. Офіційний сайт Єврокомісії. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=329>
24. Цимбалюк В. І. Стандарти належного врядування (good governance): зміст і українські перспективи. Актуальні питання у сучасній науці N 6(12), 2023. С. 428–440. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/5111/5140>

REFERENCES :

1. Bower, Helen. (2002). European Social Dialogue: European Commission adopts a Communication to strengthen its role in Europes strategy

- of economic and social reforms. URL: <https://www.europeansources.info/record/european-social-dialogue-european-commission-adopts-a-communication-to-strengthen-its-role-in-europes-strategy-of-economic-and-social-reforms-june-2002>
2. Communication concerning the application of the Agreement on social policy presented by the Commission to the Council and to the European Parliament (COM (1993) 600). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=celex:51993DC0600>
 3. Corporate social responsibility (CSR). ES (Official website). URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-social-responsibility-csr_en
 4. Declaration on a new start for a strong Social Dialogue. 26/27 January 2016. URL: https://www.spcr.cz/images/EU/2016-03-16_tss_-_declaration_on_social_dialogue.pdf
 5. D r r, Oliver. (2015). A European Constitutional Order? *Conference: «States and Borders» at University of Kobe (Japan)*, №6. URL: https://www.researchgate.net/publication/281526078_A_European_Constitutional_Order
 6. Frericks P., Gur n M. (2024). Redistribution policies towards poor families in Europe. *Journal of International and Comparative Social Policy*, Volume 40, Issue 1. DOI: <https://doi.org/10.1017/ics.2024.12>
 7. Judgment of the Court of First Instance of 17 June 1998. *UEAPME v Council of the European Union*. (Case T-135/96). ECLI:EU:T:1998:128. URL: <https://iskalniksodneprakse.si/documents/docfile:ef35ee41-1cf5-4ee0-8d7e-28ad19cbc281>
 8. Olteanu, Camelia. (2015). Constitutional Order of the European Union. *Journal of Law and Administrative Sciences Special Issue*. URL: https://jolas.ro/wp-content/uploads/2015/07/jolas_sia15.pdf
 9. Perrine Carr and Marc Steiert. (2022). Social Europe without Social Dialogue: Decision of the Court of Justice of the European Union in C-928/19 P *European Federation of Public Service Unions*. Cambridge University Press. *European Constitutional Law Review*, Volume 18, Issue 2. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019622000177>.
 10. Strengthening social dialogue in the European Union: harnessing its full potential for managing fair transitions. COM(2023) 40 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0040>
 11. The European social dialogue, a force for innovation and change: Proposal for a Council Decision establishing a Tripartite Social Summit for Growth and Employment. COM:2002:341:FIN. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0341:FIN:EN:PDF>
 12. Hryshyna Yu. M., Chanysheva H. I. (2024). Poniattia i meta sotsialnoho dialohu za zakonodavstvom Ukrainy ta okremykh krain

- YeS. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, № 1/2024. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/55.pdf
13. Davydenko V. (2006). Sotsialnyi dialoh: problema dosiahnennia standartiv *Yevrosoiuzu. Politychnyi menedzhment*, № 2.
 14. Danylian, O. H. (2016). Sotsialna harmoniia i tolerantnist yak fundament demokratychnoho suspilstva. *Visnyk NIU imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia*, № 4(31).
 15. Dohovir pro Yevropeyskyi Soiuz (konsolidovana versiia stanom na 1 sichnia 2005 roku). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773__595905
 16. Zlyvko S. V., Kovalenko V. V. (2021). Analiz stanovlennia termina «dobre vriaduvannia» (good governance) ta vyznachennia yoho zmistu. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*. № 54, voll 1. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.9>
 17. Kovaliv M. V., Tymchyshyn T. M., Nikanorova O. V. (2020). *Osnovy prava Yevropeiskoho Soiuzu: navchalnyi posibnyk*. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav.
 18. Komisiia ta sotsialni partnery pidypsaly spilnyi pakt pro posylennia sotsialnoho dialohu v Yevropi. *Yevropeiska komisiia*, 05.03.2025. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-social-partners-sign-joint-pact-strengthen-social-dialogue-europe-2025-03-05_en
 19. Krusian A. (2009). Konstytutsiinyi pravoporядok u systemi suchasnoho ukrainskoho konstytutsionalizmu. *Yurydychnyi visnyk*, № 1. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a2f72386-c433-4a12-858e-1ae78e7b1a87/content>
 20. Maistrenko O. (2021). Napriamy sotsialnoho partnerstva: mizhnarodnyi dosvid. *Ekonomika ta suspilstvo*, № 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-15>
 21. *Pravo Yevropeiskoho Soiuzu : pidruchnyk*. R. A. Petrov. (Ed.). (2024). M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. un-t «Kyievo-Mohylian. akad.». Kharkiv : Pravo.
 22. Protsiuk I. V., Boichuk D. S. (2023). Vid sotsialnoi derzhavy do yevropeiskoi sotsialnoi modeli: evoliutsiia pidkhodiv. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, № 7. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2023/11.pdf
 23. Sotsialnyi dialoh. Ofitsiinyi sait Yevrokomisii. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=329>
 24. Tsymbaliuk V. I. (2023). Standarty nalezhnoho vriaduvannia (good governance): zmist i ukrainski perspektyvy. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi*. № 6(12). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/5111/5140>

N. A. Zhuk, A. V. Padalka

The Place of Social Dialogue in the Constitutional Order of the EU and its Member States

Abstract. *The article is devoted to the study of the place of social dialogue in the constitutional order of the EU and its member states as a dynamic institution and a tool for implementing social partnership, with the functioning of which European hopes for finding answers to the acute challenges of our time are associated, in particular, with ensuring the necessary socio-economic modernization of the EU in the context of the need to achieve the goals of sustainable development and inclusive growth. This goal was achieved by identifying the purpose of social dialogue in the system and mechanism for achieving common EU goals in the course of formulating a common policy and solving common problems by member states, based on the analysis of EU legislation, European Commission communications on EU policy, as well as collective agreements concluded by social partners as components of EU law.*

Thus, it was established that the specifics of the constitutional legal order of the EU and its member states, important for understanding the place of social dialogue in it, are at the same time the presence of a stable system of common European values and the dynamism of the development of institutions of European constitutionalism under the influence of changes in the environment, as well as depending on the national characteristics of the member states.

We argue that the current interpretation of the place of social dialogue in the modern constitutional legal order of the EU and its member states should be carried out through the prism of the common values of the EU and in the context of sustainable development and inclusive growth. We consider the key positions of the purpose of social dialogue in the constitutional legal order of the EU and its member states to be its significant and special role:

- as a European (regional) and international standard in the mechanism for ensuring human rights, which are the basis of the modern understanding of law and the constitutional legal order of the EU and its member states;*
- in ensuring the democratic principles of constitutional law and European «good governance»;*
- in promoting European unity and social solidarity in achieving common values and the common good, as well as in ensuring consolidated social responsibility for decisions taken in the socio-economic sphere;*

– *in ensuring the «social dimension» of the EU and its member states by relying on the European social model and the European social state with a market economy;*

– *in the legal regulation of social relations in the field of social policy as a social law-making alternative to the traditional legislative path, at the level of the EU and the member states;*

– *to deepen integration processes that reflect the nature of the constitutional law of the EU and the member states.*

Key words: *social dialogue, democratic constitutional legal order, social partners, common EU values, European social model, social policy, solidarity, social subsidiarity, alternative EU lawmaking procedure, «good governance», human rights, integration processes.*